

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Politik i Nätverkssamhället

Författare: Filip Erwing
Uppsats SOC 464, 61-80 p
Vårterminen 2004-08-10
Handledare: Staffan Lindberg

ABSTRACT

Författare: Filip Erwing

Titel: Politik i Nätverkssamhället

Uppsats SOC 464, 61-80 p

Handledare: Staffan Lindberg

Sociologiska institutionen, vårterminen 2004

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i de förändringar som på senare år gett oss debatten om vad det är för samhälle vi lever i idag, modernt, senmodernt, postmodernt, listan kan bli lång. Jag väljer att använda mig av begreppet Nätverkssamhället eftersom detta på något sätt känns mindre värdeladdat än någon av de andra benämningarna. Jag fokuserar på hur politiken har förändrats i takt med samhället och frågar mig om det är relevant att tala om en ”postpolitik”. Syftet med uppsatsen är att med hjälp av framförallt Manuel Castells teorier om Nätverkssamhället och Jean Baudrillards teorier om ett postmodernt samhälle reda ut vilka förändringar vi kan se tendenser till inom politiken. Jag inleder med att i ett avsnitt kort redogöra för vad Castells menar karakteriserar Nätverkssamhället efter detta följer en genomgång av de för uppsatsen relevanta begreppen, hypertext, hyperverklighet och simulakra. Jag försöker sedan föra en diskussion om hur Castells och Baudrillard teoretiserar kring media, dessa diskussioner är något som läsaren bör ta med sig genom hela uppsatsen. Nästa del av uppsatsen innebär en odysse genom århundradena där jag vill visa hur politiken har utvecklats och förändrats med åren, från klasskamp till medieexpertis som jag kallar kapitlet. Resterande del av uppsatsen ägnas åt att använda de begrepp och teorier som presenterats i uppsatsen i olika exempel tagna från vårt samtida samhälle, en del direkt politiska andra av mer indirekt politisk betydelse. De slutsatser jag finner är att det finns tendenser till förändringar inom politiken idag, en allt större medialisering och en avideologisering som tillsammans innebär en allt större personfixering inom partipolitiken. Vidare konstaterar jag att Baudrillards teorier om en död politik inte är så främmande som de till en början kan låta men att det samtidigt fortfarande finns hopp om ett motstånd, en ”verklig” politik.

Nyckelord: Politik, nätverkssamhället, simulakra/simulation, hyperverklighet, hypertext, media och avideologisering

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1. Syfte.....	2
1.2. Problemformulering.....	3
1.3. Metodologiska överväganden.....	3
1.4. Disposition.....	3
2. Nätverksamhället.....	4
3. Begreppsdiskussion.....	7
3.1. Hypertext.....	7
3.2. Hyperverklighet.....	8
3.2.1 Simulakra.....	9
3.3 Hypertext vs Hyperverklighet.....	10
4. Om (mass)media.....	11
5. Från klasskamp till medieexpertis.....	15
5.1. En postmodernisering av politiken.....	16
5.2. Motstånd.....	19
6. En ”ny” politik.....	20
6.1. Medialisering, personfixering och avideologisering.....	20
6.2. Politik som hypertext.....	22
6.3. Politik som hyperverklighet.....	23
6.4. Irakkriget.....	25
6.5. Det flexibla arbetet.....	26
6.6. Junilistan.....	27
6.7. Hypertext vs hyperverklighet igen.....	27
7. Slutsatser.....	29
Referenser.....	32

1. Inledning

Denna uppsats skall handla om det nya samhället, det går under många namn: det har kallats informations- och nätverksamhälle, postindustriellt, postfordistiskt, senmodernt och postmodernt. Det väsentliga är inte vad man väljer att benämna det nya med utan vad man väljer att inkludera i det. Min utgångspunkt blir det nätverkssamhälle som den spanska sociologen Manuel Castells teoretiserar och analyserar. Som motvikt har jag valt att använda mig av den franska sociologen Jean Baudrillards postmoderna teorier om ett samhälle där distinktionerna mellan sant och falskt, symbol och mening och verklighet och avbild har imploderat. Jag vill med hjälp av dessa teorier om det nya samhället fokusera på hur man kan förstå politikens nya villkor. Av relevans för att en sådan diskussion skall bli begriplig är att jag också presenterar en bild av de bådasyner på kultur och media i det nya samhället. Det är i dessa teoretiska resonemang vi finner förutsättningar för politiken.

Det i vida vetenskapliga kretsar diskuterade epokskiftet från industrisamhället till något nytt är en fråga med politisk dignitet. Det är i diskussionerna kring detta epokskifte som högern kunnat förkunna socialismens död och samtidigt tona ner sin image som de förmögna hantlangare för att istället presentera sig som öppna för det nya. Det är kring diskussioner kring hur politikens förutsättningar har förändrats i det nya samhället som vi kommer att ha nytta av Baudrillards idéer om simulakra och Castells idéer om hur de nya kommunikationssystemen fungerar och får betydelse för inte bara media utan också kultur och politik. På våran odysse från politiken som starkt klassrelaterad till en mer medial politik kommer även andra tänkare att guida oss på vägen till en bättre förståelse.

1.1. Syfte

Uppsatsen syftar till att ge en inblick i debatten om det postmoderna med politiken som fokus. Jag vill diskutera vilka tendenser till förändringar av politiken vi kan se i Manuel Castells diskussion om nätverksamhället och hur dessa kan relateras till den postmoderna tolkning av samtiden som Jean Baudrillard ger oss. För att en diskussion om politiken i det ”postmoderna”, vad vi än väljer att kalla det så kan nog de hålla med om att vi idag lever i ett delvis nytt samhälle, skall ta form krävs en inblick i hur de båda teoretikerna ser på media och de nya kommunikationssystemen. (Mass)media utgör i hög grad arenan för den ”nya politiken” och blir därför väsentligt att inkludera i diskussionen.

1.2. Problemformulering

Vilka förändringar kan politikens anses ha genomgått i Nätverksamhället och hur kan dessa förstås? Kan vi tala om en postpolitik?

1.3. Metodologiska överväganden

I min C-uppsats försökte jag skapa en form av teoretisk dialog mellan Marx och Castells när det gällde framförallt produktionsförhållanden i nätverksamhället. Vad jag fann och lärde mig av denna uppsats var att man med en sådan metod inte kan göra mycket mer än att konstatera att båda har viktiga poänger i sina resonemang och framförallt att man ofta hamnar i en ansats där man jämför den ene utifrån den andra och inte vice versa i samma utsträckning, det är svårt att finna en balans. Man kan lätt hamna i fällan att man favoriserar den enes begreppsapparat. Om dessa problem beror på mig själv, de valda teoriernas karakteristik eller om det är ett generellt problem vid teoretiska jämförelser vågar jag såklart inte svara på men att jag upplevt dessa kan väl vara argument nog för att i detta uppsatsarbete åtminstone reflektera över dessa potentiella problem. Denna uppsats kommer också handla om en jämförelse och för att undvika de ovannämnda fallgroparna vill jag ha ett fenomen som jag så att säga lägger emellan Baudrillards och Castells teorier för att förhoppningsvis undvika att betona den ena mer än den andra. Jag vill därför använda mig av en diskussion om hur man kan förstå politikens förutsättningar i Nätverkssamhället som den balanserande punkten i uppsatsen.

Uppsatsen blir av teoretisk karaktär och metoden består i mångt och mycket av att läsa relevant litteratur av de båda teoretikerna, men också i att ta del av hur andra författare har tolkat de bådars arbeten. Jag ämnar också försöka fånga relevanta politiska skeenden och utspel under skrivande perioden och analysera dessa utifrån de i uppsatsen relevanta begreppen.

1.4. Disposition

Jag inleder uppsatsen med ett avsnitt där jag kortfattat redogör för Castells ”Nätverksamhällets framväxt”, detta för att göra läsaren varse om vad som inkluderas i begreppet och hur man kan förstå Nätverkssamhället. I nästa del vill jag presentera de begrepp som är mest relevanta genomgående i uppsatsen, eftersom abstraktionsnivån här är relativt

hög är det viktigt att läsaren tidigt blir bekant med begreppen. Jag har i detta avsnitt valt att presentera begreppen med hjälp av en del exempel som också använts av respektive teoretiker samt att ställa begreppen emot varandra, förhoppningvis kan detta konkretisera det hela något. I påföljande avsnitt vill jag kortfattat diskutera Baudrillards och Castells syn på media. Att diskutera politik i Nätverksamhället utan denna förförståelse blir omöjligt, eftersom media tar en stor plats i resonemanget. Jag ämnar efter detta ägna några rader åt hur politiken i takt med samhället har förändrats. Efter detta följer själva essensen i uppsatsen, nämligen att mer analytiskt se på hur politiken har förändrats i Nätverksamhället. I detta avsnitt blandar jag de två teoretikernas idéer med resonemang om hur politiken idag ser ut och den enorma vikt media har fått i det hela. Det är här relevant att diskutera politik som simulationer, politikens kommersialisering och avideologisering.

2. Nätverksamhället¹

Nätverksamhällets framväxt (Castells, 1998) är uppbyggd kring främst två faktorer, informationsteknologi och nätverk. Informationsteknologins framväxt, som tog fart ordentligt under 1970-talet, har banat väg för en förändring av ekonomin och samhället, det vi kallar globaliseringen. Det var just vid denna tidpunkt som industrialismen med sin stelbenta massproduktion enligt Castells började sacka, det behövdes nya produktionsformer. Produktiviteten i företagen skulle höjas, det krävdes nya marknader och mer effektiv produktion. Den nya informationsteknologin har gjort det möjligt för företag att etablera sig över allt större geografiska områden och på så sätt bredda marknaden, men för att göra produktionen effektivare behövs nya organisationsformer. Castells talar om flexibel produktion, snabbare anpassning till marknadsförändringar och större initiativ på fabriksgolven. Denna nya flexibla produktion kom att fungera bäst i lite mindre skala, vilket innebär att stora företag lägger mycket av sin produktion hos underleverantörer. Dessa nya organisationsformer ställer större krav på kommunikation och kunskapsspridning inom företagen, nätverken kommer in i bilden.

Dessa nätverk som genom informationsteknologin blev möjliga kom inte bara att handla om förbindelser inom företag, som kommunikation mellan t.ex. företagstopp och

¹ Detta avsnitt är till stor del hämtat från min kandidatuppsats i sociologi, Erwing, F. (2001) *Industrialism, informationalism och samhällsförändring*. <http://www.socbetbib.lu.se/epubl/socC01.htm>

underleverantörer eller mellan fabriksnivå och forskningsavdelningen. Nätverken handlar om mer än så, de knyter samman företag med varandra. Att samarbeta i nätverk är ett bra sätt att vara konkurrenskraftig, att tillsammans med andra företag utveckla ny teknik, diskutera nya organisationsformer och göra marknadsprognoser. Att samarbeta på detta sätt innebär att man snabbt har tillgång till den nyaste tekniken o.s.v. Dessa nätverk är inte statiska utan handlar ofta om tillfälliga förbindelser, projekt. Lika tillfälliga är de komparativa fördelar som företagen söker runt omkring på jorden, detta ställer krav på en organisation, flexibilitet blir allt viktigare. Den senaste tekniken och de bästa produktionsförhållandena kommer allt snabbare att finnas på nya ställen och i nya nätverk.

Två andra viktiga begrepp som Castells presenterar är flödesrummet och tidlös tid. Castells teori om flödesrummet innebär kort att platsen idag i stor utsträckning får sin betydelse som en del av ett nätverk. Flödesrummet är uppbyggt kring noder och nav, för att skaffa sig en plats som nod eller ännu mer ett nav, som är centrum i ett nätverk, kräver att man på platsen har något speciellt t.ex. hög teknologisk utveckling eller en kunnig arbetskraft. Om man skall tala klarspråk så skulle man kunna beskriva flödesrummet som något där t.ex. de högteknologiska företagen i Stockholmsregionen kommer att identifiera sig som en del av ett nätverk som binder dem till ekonomiska centrum i t.ex. Tokyo och New York mer än de identifierar sig som en del av Sveriges huvudstad. Platserna får alltså sin betydelse som noder eller nav i ofta världsomspännande nätverk. Men samtidigt som denna nya logik kring platsen växer fram så kommer ju alltid platsen som sådan i ett geografiskt perspektiv att finnas kvar, det är ju så som många fortfarande ser den och identifierar sig med den. Det skapas en konflikt mellan platsbundenheten hos det stora flertalet och elitens levande i flödet, denna konflikt ser Castells som något som kan splittra städerna och kommunikationen inom dessa. Den tidlösa tiden är nästa begrepp jag kort skall beskriva. Tiden styr inte längre produktionen utan produktionen styr tiden. Klocktidens regim är över och detta manifesterar sig klart i t.ex. finansmarknadernas verkande dygnet runt, de nya IT- företagen där tidsplaneringen är något den enskilde anställda delvis styr över. Castells tar också upp förskjutningen av åldrandet och den dödsförnekelse som är gällande i vår nya kultur som faktum som manifesterar vår nya tidlösa tid. Såväl flödesrummet som den tidlösa tiden ger sociala differentieringar, de platsbundna har inte alltid så mycket att hämta i ett samhälle byggt kring ett flödesrum, samtidigt som en del människor lever under klocktidens regim så kan andra trotsa denna. Det är endast för vissa som klockans makt över det sociala, politiska och ekonomiska livet har försvunnit.

Sammanfattningsvis har nätverksamhället har enligt Castells (2000)² ett antal kännetecken, ett nytt tekniskt paradigm, en ny ekonomi och nya förutsättningar när det gäller arbete/sysselsättning, kultur, politik och stat. Det nya tekniska paradigmet präglas av en alltmer sofistikerad informationsteknologi som gjort en allt snabbare global kommunikation möjlig. Den nya ekonomin har en del bestämda egenskaper den är informationell eftersom det är förmågan att skapa kunskap och hantera information som bestämmer ett företag, en region eller ett lands konkurrenskraft. Den är global eftersom många centrala aktiviteter sker i världsvid skala. Långt ifrån alla företag och arbeten är globala men påverkas ändå av vad som sker på den globala nivån. Den nya ekonomin är också nätverksorganiserad som jag ovan behandlat. När det gäller arbete och sysselsättning så ser Castells tendens mot en differentiering i en självprogrammerande och en generisk arbetskraft, den första är högst flexibel och klarar av diverse olika uppgifter medan den senare är utbytbar och konkurrerar i stort sett med maskinerna. Utanför dessa kategorier faller de människor som står utan arbete. På grund av de senare årens nedmontering av välfärdsstaten på många håll ser vi idag allt större och allt snabbare växande ekonomiska klyftor inom länder. Skillnaderna mellan olika länder växer också ständigt p.g.a. att den nya ekonomin knyter samman det som har värde och samtidigt utestänger det utan värde. På kulturens område så handlar det mer och mer om symbolkommunikation i ett integrerat system av elektroniska medier där alla slags kulturella uttryck omfattas och/eller formas. Castells talar om en hypertext, en verklighet av de symboler och ikoner vi tänker med. Det är inte bara en enfaldig ström till den uniforma masspubliken utan det finns en stor mångfald, något för alla. Medierna har blivit publikens rum, en person och ett enkelt budskap blir allt viktigare för att nå ut till massorna med sin politik. I nätverksamhället utmanas statens suveränitet av de globala flödena av pengar, kommunikation och information. Statens försvagade makt får människor att söka sin identitet på annat håll vilket avlegitimerar staten ytterligare. Staten omvandlar sig, söker partnerskap där EU är ett tydligt exempel. Vi ser en maktförskjutning till mångnationella och nationsövergripande institutioner.

² Denna artikel skrev Manuel Castells som svar på den kritik han fått för att i sin trilogi: *Informationsåldern* inte presenterat någon teoretisk grund utan endast underbyggt sina resonemang med empiriskt material.

3. Begreppsdiskussion

3.1. Hypertext

Manuel Castells talar om multimedievärlden som en hypertext/supertext, en verklighet av symbolkommunikation. I alla samhällen har människor handlat i en symbolmiljö men det som skiljer nätverksamhällets kommunikationssystem från tidigare samhällens är att det alstrar en verklig virtualitet (Castells, 1998: 376-377). Som Castells ser det, i enlighet med bland andra Baudrillard, har verkligheten som vi upplever den alltid varit virtuell eftersom den upplevs genom symboler. Vad är det då i dagens kommunikationssystem som alstrar en verklig virtualitet? ”*Det är ett system där själva verkligheten (det vill säga människors materiella/symboliska existens) är helt fångad, helt nedsänkt i ett virtuellt bildsammanhang, i en låtsasvärld där företeelserna inte bara finns på den skärm genom vilken erfarenheterna kommuniceras, utan där de blir själva erfarenheten.*” (Ibid: 377) Castells konkretiserar ovanstående resonemang genom ett slående exempel. Under 1992 års presidentkampanj i USA ville dåvarande vicepresident Dan Quayle försvara de traditionella familjevärderingarna och gjorde detta genom att kritisera att Murphy Brown, en ensamstående framgångsrik yrkesarbetande kvinna i den populära TV-serien med samma namn, ville skaffa sig ett utomäktenskapligt barn. I nästa avsnitt av serien kunde Murphy Brown ses bevittna ett TV framträdande av Quayle och kritisera dennes och alla politikernas inblandning i kvinnors liv. I detta fall blev virtualiteten, i detta fall karaktären Murphy Brown, verklig i den mening att den interagerade med det amerikanska presidentvalet. Som alla vet så kom republikanerna senare samma år att förlora valet, kanske var ovanstående en anledning. Vår symbolmiljö struktureras av denna flexibla, övergripande hypertext i vilken många surfar varje dag. ”*Textens virtualitet är i själva verket en grundläggande verklighetsdimension, som tillhandahåller de symboler och ikoner med vilka vi tänker och därmed är till.*” (Castells, 2000: 118)

Kulturen får enligt Castells en ny form i Nätverksamhällets, historiskt har kulturen producerats genom symbolisk interaktion i ett givet tidsrum. I en tidlös tid och i ett flödesrum där alla symboler samexisterar utan referens till erfarenheter blir kulturen en kultur av verklig virtualitet (Ibid: 124). Enligt Castells tar kulturen i Nätverkssamhället formen av ett interaktivt nätverk där den enda mening som delas är meningen att dela nätverket. I

nätverksamhällets kultur är hypertexten kommunikationens bärare och dess kulturella koder är av formell karaktär och tömda på specifik mening. (Ibid: 125) En annan sak som karaktäriserar det nya kommunikationssystemet är dess förmåga att omfatta och innesluta alla kulturella uttryck. Castells menar att det enda kravet för infattning i systemet är att anpassa sig till dess logik, dess språk. *”Det är just på grund av det nya kommunikationssystemets diversifiering, modala mångfald och smidighet som det lyckas omfatta och integrera alla uttrycksformer liksom hela spektret av intressen, värderingar och föreställningar, inklusive uttryck för sociala konflikter.”* (Castells, 1998: 378) Castells menar också att vi i Nätverksamhällets nya kommunikationssystem kommer att se slutet på åtskillnad och distinktioner. Audiovisuella och tryckta media, populärkultur och finkultur, alla kulturella uttryck förenas i detta digitala universum. (Ibid: 376) Det senare skall förstås som att allt kan inkluderas i det nya kommunikationssystemet och lånar koder av varandra inte som om distinktionerna ”imploderar”.

3.2. Hyperverklighet

Jean Baudrillard talar inte om en hypertext utan vill istället tala om en hyperverklighet. Uppdelningen mellan sant och falskt är inte längre meningsfull, gränserna mellan sant och falskt, verklighet och avbild har imploderat. (Gustavsson, 2004: 81-82) Baudrillard exemplifierar detta men den psykosomatiskt sjuke, tron på ett sjukdomstillstånd föreskrider själva sjukdomen, är den psykosomatiska verkligen sjuk, är sjukdomen simulerad (Baudrillard, 1994: 3)? Hyperverkligheten, mer verklig än det verkliga. (Gustavsson, 2004: 82)

Hela första kapitlet, betitlat ”the precession of simulacra”, av boken ”Simulacra and simulation” fyller Baudrillard (1994) med exempel på vad han menar med en hyperverklighet. Gustavsson (2004) tar upp en del av dem som t.ex. att Disneyland finns för att dölja att det i själva verket är det ”verkliga” USA som är Disneyland, Disneyland presenterar som imaginärt för att vi skall tro att resten är verkligt (Baudrillard, 1994: 12), eller att Watergate utropades som skandal för att dölja att det är själva systemet som är skandalen. Baudrillard ger fler exempel som inte Gustavsson tar upp. Baudrillard (Ibid: 20-21) beordrar läsaren att simulera ett rån, att försäkra sig om att dennes vapen är ofarliga, ta den mest pålitlige till gisslan så att det inte finns några risker att man gör något ”riktigt kriminellt”. Att begära en lösensumma och hela tiden försöka var så ”verklig” som möjligt för att finna hur hela apparaten reagerar på ett perfekt simulakrum. Baudrillard menar att läsaren inte kommer att lyckas, de artificiella

tecknen kommer att blandas ihop med de ”verkliga”. En polisman kommer att börja skjuta, bankintendenten kommer att svimma och dö av en hjärtattack och någon kommer att betala lösensumman. Kort sagt man är snabbt tillbaka i ”verkligheten”, vilken fungerar på det viset att reducera allt till det ”verkliga” och förneka simulationen. Om en simulation av ett brott skulle straffas skulle domen kunna bli lindrigare eftersom det inte har några konsekvenser eller möjligtvis hårdare som ett brott mot rättsystemet, om man sätter igång en polisoperation för ”ingenting”. En sak är säker, att det inte kommer att straffas som en simulation eftersom makten aldrig erkänner en simulation.

Baudrillard har själv sagt att man mycket väl kan läsa hans litteratur som ”sciencefiction” (Gustavsson, 2004: 89). Det är viktigt att inte stirra sig blind på Baudrillards överdrifter utan att istället koncentrera sig på att han fångar den osäkerhet som präglar det nya samhället, vi lever stora delar av våra liv genom media och ärligt talat vet vi sällan vad som är ”sant”. Gustavsson (2004) påpekar att många har skrattat åt Baudrillard men om man bortser från överdrifterna, tänker över det hela, tar en titt på dagens samhälle och politik kan skrattet fastna i halsen. Det blir snarare lättare att gråta när man hör hur George W Bush talar om kriget i Irak som ett krig med två sidor, en skildrad i media och en annan vi inte vet någonting om. Summa summarum, ett krig vi inte kommer att veta någonting om, ett hyperverkligt krig.

3.2.1 Simulakra

Till grund för Baudrillards diskussion om en hyperverklighet ligger begreppet simulakra, kopia utan original. *”The simulacrum is never what hides the truth – it is the truth itself that hides the fact that there is none. The simulacrum is true.”* (Baudrillard, 1994: 1) Citatet inbegriper hela den problematik som Baudrillard menar karakteriserar vårt samtida samhälle. Simulakran döljer inte sanningen, det är inte fråga om någon slags illusion. Det är sanningen som döljer att det inte längre existerar någon. En tro, en diskussion om en ”sanning”, lever kvar men en sanning, i vedertagen mening, existerar inte längre. Simulakran är sann, distinktionerna mellan sant och falskt, verklighet och avbild har imploderat. Baudrillard (Ibid: 1) exemplifierar det hela med att det inte längre ritas kartor efter territorier utan att det idag är kartorna som föreskrider territorierna. Naturen existerar inte längre som ett original i symbolisk opposition till kulturen utan som en simulation av dessa tecken och serveras som park, som fin bakgrund till sommarstugan. Som Baudrillard (1998: 101) uttrycker det: *“That [nature] is to say, it is no longer an original, specific presence at all, standing in symbolic opposition to culture, but a simulation, a ‘consommé’ of the signs of nature set back in*

circulation – in short, nature recycled". En "karta" över, en idé om hur naturen kan återexploteras, föreskrider och bestämmer vår upplevelse av naturen, "territoriet". Vi skall senare i uppsatsen fråga oss hur en diskussion om simulakra kan vara relevant inom dagens politik.

3.3 Hypertext vs Hyperverklighet

Det finns områden där hypertexten och hyperverkligheten är varandra snarlika. I båda fallen handlar det om att förklara ett samhälle där allt fler individer lever en allt större del av sina liv genom media och där det virtuella blir själva erfarenheten. Castells definition av en verklig virtualitet skiljer sig inte nämnvärt från vad Baudrillard ser som en hyperverklighet. Om vi istället koncentrerar oss på Castells exemplifiering av en hypertext blir resultatet ett annat. Ovan behandlades Murphy Browns inblandning i det amerikanska presidentvalet 1992, i detta exempel kan vi se hur Castells lägger en stor tyngd vid den transcendent tanken att Murphy Brown representerade någonting utanför virtualiteten, något "verkligt". Förutsättningen för att Murphy Brown, virtualiteten, skall påverka det "verkliga" valet är att hon representerar något "verkligt", nämligen alla amerikanska kvinnor i en liknande livssituation. Enligt Baudrillard är en hyperverklighet ingenting mer än en hyperverklighet, förhållandet: symbol-mening har imploderat. Följaktligen kan vi inte se Castells exempel som en hyperverklighet utan endast som en hypertext, det finns alltså en klar skillnad mellan de två begreppen. Ovanstående exempel, där Baudrillard uppmanar läsaren att simulera ett rån, beskriver en hyperverklig situation. Här illustreras hur det för samhället, kulturen och rättsapparaten inte finns en skillnad mellan verklighet och simulation, ett simulerat rån är ett rån, simulakran är verklig. Det finns alltså ingen distinktion mellan symbolen och dess betydelse, symbolen är i sig själv nog, den blir verklig i sig själv. I Castells exempel är däremot denna distinktion klar, Murphy Brown blir verklig genom sin referens till den "verkliga" kvinnan. I en hypertext refererar erfarenheten till något utanför det virtuella medan hyperverkligheten står utan referens till "verkligheten". Det är inte fel att påpeka att ett simulerat rån refererar till ett "verkligt" rån men poängen är att denna distinktion inte blir meningsfull eftersom det i verkligheten inte finns någon skillnad mellan det "verkliga" och det simulerade, förhållandet mellan symbol och verklighet har imploderat. I exemplet med Murphy Brown är det annorlunda här finns distinktionen mellan symbol och verklighet kvar, karaktären, det virtuella, manifesterar sig som en symbol för kvinnan, det verkliga, i en liknande situation. Följande resonemang innebär att ett ifrågasättande av Castells diskussion om en verklig virtualitet är på sin plats,

han talar om att det virtuella blir själva erfarenheten detta förfaller inte hans exemplifiering illustrera, då referensen till det ”verkliga” tycks vara en förutsättning för erfarenheten.

Castells talar om en hypertext, en verklighet av de symboler och ikoner vi tänker med. Det är inte bara en enfaldig ström till den uniforma masspubliken utan det finns en stor mångfald, *något för alla*. Baudrillard ser världen som en ”hyperrealitet”, media är ingen spegel av verkligheten utan blir en verklighet i sig. Baudrillard talar om kulturen som genomgående ett totalt förfall, eller en katastrofal revolution som han uttrycker det. Massorna är ett svart hål som absorberar all mening, information och alla meddelanden, därmed blir allt meningslöst. Inte något utan *inget för alla*.

4. Om (mass)media

När vi ger oss in på en diskussion om media är det väsentligt att först reflektera över vad som kan inkluderas i begreppet. Det finns skäl att misstänka att Castells och Baudrillard inte alltid diskuterar samma media. Om vi börjar med Baudrillard och det media som han diskuterar så kan denna falla under begreppet massmedia, en envägskommunikation av budskap till den stora massan. Castells däremot inkluderar mer i sitt mediebegrepp, här finner vi också de interaktiva medierna, ett resultat av kommunikationssystemens utveckling, som Baudrillard inte kan anses inkludera på samma sätt. Även om det kan misstänkas föreligga en del definitionsmässiga förbistringar så är ändå relevant att ställa de bådas idéer emot varandra, Castells ger oss nämligen en bild av att det fortfarande finns mycket kvar av de former av media som Baudrillard diskuterar.

Baudrillards diskussion om media är mångfasetterad och det är svårt att se ett klart slut i resonemanget. Essensen i diskussionen är förhållandet mellan media och massa, vilket jag senare återkommer till. Överallt mäts socialisering i graden av exponering till mediala meddelanden, information förutsätts producera mening. Baudrillard (1994: 80) menar att vi alla är införstådda med denna myt. Samtidigt menar Baudrillard (Ibid) att just denna uppfattning om media och information gör att vad som produceras är det motsatta. Just därför att vi är av uppfattningen att information skapar mening så kommer det som skapas vara meningslöshet. Det hela blir ytterst abstrakt, nedan skall diskussionen redas ut.

Baudrillard (1988: 207) motsätter sig starkt att likställa media och information med kommunikation, här definierat som ett utbyte. Han menar att om kommunikation definieras som något annorlunda än enkelt sändande och mottagande av information så kan inte media likställas med kommunikation. Media förbjuder respons och omöjliggör alla former av utbyte. Låt oss lyssna till Baudrillard själv om media: *“Rather than creating communication, it exhausts itself in the act of staging communication. Rather than producing meaning, it exhausts itself in the staging of meaning.”* (Baudrillard, 1994: 80) Här finner vi simulationen igen. All energi ägnas åt att hålla simulakran vid liv, för att undvika en dissimulation där meningslösheten avslöjas. Baudrillard (Ibid: 80-81) fortsätter sin diskussion med att konstatera att det meningslöst att fråga sig om det är bristen på kommunikation som producerar denna simulakra eller om det var simulakran som var där först. Det är en cirkulär process, simulationen och hyperverkligheten. *“More real than the real, that is how the real is abolished.”* (Ibid: 81)

McLuhans formel: Mediet är budskapet, tilltalar Baudrillard (Ibid: 82) och han menar att denna formel i förlängningen innebär slutet för såväl budskapet som mediet. Alla budskap, all mening absorberas av mediet, här finner vi likheter med Castells idéer men det återkommer jag till. Baudrillard nöjer sig inte med detta utan också att det inte längre finns någon media i ordets bokstavliga betydelse, som en förmedlande kraft mellan en verklighet och en annan. Imploderingen innebär att distinktionerna försvinner, en verklighet smälter samman med en annan. Mediet och det verkliga befinner sig i samma nebulosa där sanningen är otydbar. (Ibid: 82-83)

I diskussionen om ”the masses” så får media en central plats. Baudrillard (1988: 210) menar att det i vårt nya samhälle skapas en helt ny form av osäkerhet, det är inte ett symptom på en brist på information utan resultatet av ett överflöd av information. Det är en obotlig osäkerhet som karakteriserar massorna producerad av informationen själv. Baudrillard (Ibid) talar om vårt öde, massornas öde, som offer för en strid ström av information i olika former, opinionsundersökningar och statistik, där vi blir vilse och inte längre känner vår egen vilja. *“The two phenomena fit one another: the masses have no opinion and information does not inform them. Both of them, lacking a scene where the meaning of the social can be enacted, continue to feed one another monstrously – as the speed with which information resolves increases continually the weight of the masses as such, and not their self-awareness.”* (Ibid: 211) Han vill inte kalla det alienation eftersom detta kräver en splittrad individ, vilket i sin tur

kräver en social mening och scenen för detta har imploderat i en oändlig ström av information. Förhållandet mellan media och massorna är för Baudrillard (Ibid: 218) långt ifrån enkelt. Neutraliserar media budskapet och skapar denna oformade oinformerade massa, eller är det massorna som absorberar media på ett sätt som producerar dessa symptom? Är det media som fascinerar massorna eller är det massorna som efterfrågar alla dessa spektakel i media? Svaren hamnar återigen i en cirkulär logik, de båda lever av varandra.

Castells syn på media präglas inte alls av samma meningslöshet som Baudrillard ovan gett oss. Castells citerar Umberto Eco: *"Vad vi verkligen vet är att det inte existerar någon Masskultur i den bemärkelsen som masskommunikationens apokalyptiska kritiker tror, därför att den modellen konkurrerar med andra (som formas av historien, klasskulturen, högkulturella aspekter som förmedlats av utbildning etc.)"* (i Castells, 1998: 340-341).

Vad som karakteriserar Castells syn på media är att det idag sker en allt större diversifiering av vad som ges plats. Som ovan nämnts så inkluderas enligt Castells allt fler sociala och kulturella uttryck i de nya kommunikationssystemen. Castells (1998: 345) menar att dessa fenomen har inneburit att budskapet idag är mediet och inte vice versa. Han lämnar dock inte McLuhans formel helt bakom sig då Castells menar att det skapas olika medier för olika budskap i denna bemärkelse kan mediet till viss mån fortfarande vara budskapet.

Castells talar om McLuhangalaxen som en värld av envägs kommunikation som inte kan ge uttryck för informationsålderns kultur. Informationsbehandling handlar om interaktion. (Ibid: 347) Samtidigt finns det omständigheter som enligt min uppfattning kan förstås som om vi i viss utsträckning är kvar i McLuhangalaxen, Castells talar om att budskapet släpar efter mediet. Den dramatiska expansionen i teknisk kapacitet har bara inneburit att folk kan välja och vräka mellan femtio olika men likadana sex/våldsfilm. (Ibid: 372) Det finns ingen verklig valfrihet i innehållet, det interaktiva mister på så sätt sin mening. Idén om en masskultur, ett massamhälle, anser Castells vara passé men samtidigt kan vi i en analys av resonemanget hamna någon helt annanstans. Castells talar om att media formar och styr oss som individer i allt högre grad. Vi tenderar att följa minsta motståndets lag, d.v.s. en lat publik söker sig till det lättaste mediet och det lättaste budskapet. (Ibid: 336) Samtidigt så förefaller inte media, enligt resonemanget om att budskapet släpar efter mediet, ha genomgått den diversifierande omvandling som Castells tidigare menat karakteriserat de nya kommunikationssystemen. Om nu media påverkar oss alltmer kan vi anta att det sker på

bekostnad av andra identitetskonstituerande institutioner så som historia, klass och kultur, som Eco ovan såg som krafter som motverkade ett massamhälle.

Även om Castells själv inte menar det så kan det tyckas att kommunikationen av vilt skilda budskap i samma system leder till att mediet blir budskapet i McLuhansk anda. I sin diskussion om integrationen av alla budskap till ett gemensamt kognitivt mönster så menar Castells att budskapen lånar koder av varandra, rättegångar sänds som såpoperor och popmusik komponeras direkt för MTV. (Ibid: 376) Åtminstone det sista exemplet förfaller illustrera ett media som i sig blivit budskapet. Om musik inte är pop om den inte spelas på MTV måste denna kanal i sig anses vara ett budskap.

Men visst finns det också något fungerande interaktivt i de nya kommunikationssystemen, Internet kan användas av alla till i stort sett var som helst. Så alternativ till en masskultur och en massmedia existerar helt klart, kanske är det också här vi kan finnas ett alternativt meningsskapande, den mening som Baudrillard menar går förlorad i massamhället.

Som tidigare diskuterat så lägger Castells stor vikt vid att de nya kommunikationssystemen omfattar alla uttrycksformer och hela spektret av intressen, värderingar, föreställningar och sociala konflikter. (Ibid: 378) Detta är en tolkning av media som står i bjärt kontrast till Baudrillards. Den senare menar att det inte är möjligt att analysera media i termer som refererar till ett subjekt. T.ex. intressen och värderingar som Castells talar om, menar Baudrillard står helt i motsats till vad media står för. Han hävdar att de moraliska värderingar som styr oss människor, att man skall känna sig själv, sin vilja och sina önskningar starkt motverkas av media som vi också ovan diskuterat. När det gäller dessa frågor lär oss media ingenting snarare tvärt om. *"In this respect the media and even technics and science teach us nothing at all; they have rather restricted the limits of will and representation; they have muddled the cards and deprived any subject of the disposal of his or her own body, desire, choice, and liberty."* (Baudrillard, 1988: 214)

As the speed with which information resolves increases continually the weight of the masses as such, and not their self-awareness." (Ibid: 211) I takt med de nya kommunikationssystemens utveckling, i den mån interaktionen här uteblir, kan vi förvänta oss att de "omedvetna" massorna växer. Med snabbare information blir vi enligt Baudrillard följaktligen allt mindre självmedvetna och med detta alltmer sårbara för medial påverkan.

Av vad som sagts ovan kan vi med ganska stor säkerhet fastställa att det skulle vara felaktigt att tro att de interaktiva medierna kan inkluderas i Baudrillard's resonemang och denna fråga blir något som vi får anledning att återkomma till i analysen.

5. Från klasskamp till medieexpertis

Det moderna samhället växte fram i takt med industrialiseringen, detta samhälle präglades av att allt fler individer i och med lönetarbetet ställdes under kapitalet. Konflikten stod mellan arbete och kapital, mellan proletärer och borgare. Marx och Engels skrev om hur kapitalet i sin strävan efter mervärde kommit att gräva sin egen grav i skapandet av arbetarklassen. Proletärerna, ett privilegierat politiskt subjekt, enade, ”en klass i sig”, genom sin gemensamma position som direkt underordnade kapitalet skulle genom bildandet av ett arbetarparti bli ”en klass för sig” enligt Marx och Engels terminologi. (Gustavsson, 2004) Under Nationalstatens stolta fana existerade proletariatet som en tickande bomb som skulle utlösa den socialistiska revolutionen och bereda väg för ett socialistiskt samhälle. Politiken och de politiska partierna hade under denna period en klar identitet, det handlade om klasskamp.

Mycket har hänt med vår värld sedan dessa tider. I och med Sovjetunionens sammanbrott har högern firat socialismens död och Fukuyama har förklarar historiens slut med att konstatera att det inte längre finns något alternativ till kapitalismen. (Ibid: 37) Marx hade haft fel, kapitalet hade inte grävt sin egen grav och Carl Bildt talade om socialismen som ett tragiskt felsteg i mänsklighetens sökande efter ett bättre samhälle. Syftet för mig i detta avsnitt blir att förklara att saker och ting inte riktigt är så enkla som de kan förefalla, vi skall fråga oss hur politikens villkor ser ut idag.

Castells (1998, 2000) menar att globaliseringen tillsammans med kommunikationssystemens utveckling har inneburit diverse nya förutsättningar för politiken. Kapitalet flyter idag fritt över nationsgränserna och nationalstaternas möjligheter att lägga band på och påverka dessa processer har minskat. Nationalstatens suveränitet undergrävs av de elektroniska kommunikationernas och mediernas globalisering. De politiska frågorna gäller alltmer sällan enskilda nationer utan vi ser i allt högre grad en global politisk arena. Castells talar också om

hur vi i nätverksamhället ser en utveckling med en allt kraftigare social uppdelning, där toppen och botten växer som innebär att arbetarklassen splittras upp och undergräver möjligheterna till klassolidaritet. Samtidigt menar Castells att konflikten fortfarande står mellan arbete och kapital. Vad som håller på att ske verkar vara att de med makt och kapital vid handen lyckats splittra sin sanna antagonist, den gemenskap som karakteriserade arbetarklassen som ett privilegierat politiskt subjekt är i fara.

De politiska partierna hamnar i identitetskriser när makten och maktkampen inte längre är synlig på samma sätt som förr. Makten framstår som oåtkomlig efter att ha flytt in i globala nätverk. Politik handlar i hög grad om att ha en fiende i metaforisk mening och när makten blir mer och mer osynlig och svårgripbar blir också politiken det. Ett talande exempel på statens och regeringens minskade möjligheter att lägga band på kapitalet är demokratiminister Britta Leijons utspel när hon fick veta att Ericsson bara månader efter att man sparkat hundratals arbetare från fabriken i Norrköping givit direktörerna ett lönelöfte: Britta Leijon gick ut i pressen och meddelade att hon nu minsann skulle sälja sina Ericssonaktier.

”Politikern besitter inte längre, genom det mandat hon getts av väljarna och sitt parti, någon makt att förändra.” (Gustavsson, 2003: 136)

5.1. En postmodernisering av politiken

I ”Det postmoderna tillståndet” menar Lyotard (i Ibid: 38-41) att vetenskapen i det moderna samhället legitimerat sig genom att hänvisa till en övergripande berättelse, metanarrativ. Vetenskapliga fakta och påståenden vilade på någon stor berättelse, t.ex. människans egen befrielse genom förnuftet eller inom marxismen proletärerernas frigörelse genom klasskamp. Lyotard menar att det postmoderna tillståndet innebär en ny syn på vetenskapen där denna blir en fråga om effektivitet. Metanarrativ kan inte längre upprätthållas när vetenskapen blivit en ”informationell vara” (Lyotard, 1984). Kapitalismen fortlever i det postmoderna i och med den inte behöver legitimera sig i enlighet med en metaberättelse. Som Lyotard ser det är det ända kapitalet behöver en fri yta att expandera på.

Teorier om det postmoderna samhället har ofta kritiserats av den politiska vänstern och har sagts försvåra ansatser till en kritik av makten, men faktum är att den postmoderna skolan inte kan ses som en politisk ideologi utan bör ses som en kritik av politiken i stort. Snarare än att

se det postmoderna som socialismens död bör vi se på den som politikens död. *I själva verket är diskussionen om det postmoderna en utmaning mot samtliga politiska ideologier.* (Gustavsson, 2003: 40) Postmodernismen med sin kritik mot alla ”grand narratives”, metaberättelser, måste anses att i lika hög grad undergräva konservatismens tro på allmängiltiga värden som den undergräver socialismens tro på klasskampen som en väg mot en ”sista strid” eller liberalismens tro på universella mänskliga rättigheter. (Ibid: 40-41) Det är tron på politikens förmåga till historiska framsteg och mänsklig frigörelse som utmanats av den postmoderna teorin. (Ibid: 95)

Den franska filosofen Jacques Derrida (2003) framhåller i sin bok ”Marx spöken” att den representativa demokratin och det parlamentariska partisystemet befinner sig i kris. En uppfattning som enligt ovanstående resonemang är intressant, i takt med att politikernas ”verkliga” makt minskar bör också folkets förtroende för systemet minska. Delar av Castells analys av politikens förutsättningar i nätverkssamhället anknyter till Derridas diskussion. Castells menar att de politiska partierna bär en organisationsstruktur och har organiserats kring intressen som härrör från industrisamhället där nationalstaten var politikens centrum. När politikerna inte längre förmår garantera en välfungerande välfärdsstat har demokratin hamnat i kris och tilltron till de politiska partierna minskat. Det finns statistiska tecken på att så också är fallet, under 1990-talet har de svenska politiska partierna tappat 30 000 medlemmar per år och om denna utveckling består kommer de stå utan medlemmar 2012/2013. (Gustavsson, 2004: 61) Derrida menar att det i takt med informationsteknikens utveckling växt fram en allt större mediemakt. Politikern går från att ha varit en politisk aktör till att vara en skådespelare på en gigantisk mediescen. Oavsett sin personliga kompetens kommer de moderna politikerna genom den representativa demokratin och det parlamentariska partisystemets kris att vara strukturellt inkompetenta (Derrida, 2003: 126), maktens kärna är förlorad. Återigen blir exemplet med demokratiministern talande.

Det är mot bakgrund av denna politiska kris som den brittiske sociologen Anthony Giddens utvecklat sin ”tredje väg” för socialdemokratin. Den gamla socialdemokratin, med rötter i industrisamhället, förutsatte en stark stat som dominerade civilsamhället och bedrev omfattande välfärdsåtgärder. Giddens (1999) menar att en ny socialdemokratin måste innebära en minskad statlig inblandning i ekonomi, frågor om ekonomisk jämlikhet är fortfarande viktiga men mottot bör vara inga ”rättigheter utan skyldigheter”. (Ibid: 73)

Giddens ser inget hopp i den revolutionära socialismen eftersom den bygger på en marxistisk tradition som enligt Giddens varit felaktig, den ekonomiska och vetenskapliga utvecklingen har inte inneburit en arbetarnas frigörelse. Enligt Giddens står valet mellan den gamla socialdemokratin, nyliberalismen och den ”tredje vägen” som står någonstans mellan de två andra, en radikal mitten. Vad som för oss här är viktigt att konstatera är den uppgivenhet som kan tyckas präglade den ”tredje vägen”. Gustavsson (2004) är hård i sin kritik mot Giddens och ”tredje vägen” och menar att den innebär vad vi kan kalla en postpolitik. Giddens talar om en radikal mitten på en skala av höger och vänster som han inte längre menar vara giltig, visst låter det paradoxalt. Som vi ovan diskuterat innebär politik att olika intressen och åsikter står emot varandra, Gustavsson menar att ”tredje vägen” präglas utav att alla skall vara sams, eller som Blair och Schröder skrev i sitt politiska manifest starkt Giddens influerat: ”marknaderna måste kompletteras och smörjas med politiska åtgärder”. (Ibid: 109) *”Och vad finns överhuvud kvar av politiken när alla förväntas vara sams?”* (Ibid: 110)

Gustavsson (Ibid: 115) menar att socialdemokratin ”tredje väg” innebär en postmodernisering av politiken. Politiken tenderar att bli alltmer reaktiv, Göran Persson ger inte längre några vallöften mer än att konstatera att om något oförutsett skulle hända så lovar socialdemokraterna att snabbt agera. *”Socialdemokratin har inte fått regera Sverige i alla år tack vare alla vallöften, utan eftersom man kunnat hantera de oväntade kriserna som dykt upp. Vad vi kan lova är att det varje gång det inträffar någonting som vi inte kunnat förutse ska vi hantera situationen kraftfullt och utifrån våra värderingar.”* (Göran Persson i Ibid: 114) En viktig funktion i den representativa demokrati sätt därmed ur spel, valmanskåren kan inte ställa några krav om inga löften givits, politikerna kan inte ställas ansvariga för något. (Ibid; 114) Även om Giddens själv har kritiserat Blairs New Labour för mediedravel så menar Gustavsson att det är svårt att skriva om ”tredje vägen” utan att diskutera New Labour och hur partiet har förändrat socialdemokratin politiska praxis. New Labour har strategier för politisk marknadsföring och medialansering, varje nytt politisk förslag testas i fokusgrupper. Politik har blivit marknadsföring och Baudrillard har blivit bönhörd som Gustavsson (Ibid: 115) uttrycker det.

Mot bakgrund av dessa resonemang blir det relevant att återigen anknyta till Lyotards diskussion om ”Det postmoderna tillståndet”. Vetenskapen handlar inte längre om vad som är ”sant” utan vad som är effektivt. Politikens postmodernisering innebär att man inte längre frågar sig om det är sant att kapitalismen förtrycker människor utan snarare om detta är en

fråga som säljer i nästa val? (Ibid: 117) Vad som verkar vara relevant för dagens politiker blir alltså att behålla makten vad man sedan gör med den kommer i andra rummet.

5.2. Motstånd

En väsentlig fråga är hur ett motstånd kan mobiliseras och se ut i detta nya samhälle där makten tenderar att bli alltmer osynlig. Även om det ibland är lätt att gå vilse i Baudrillards extrapolerande metod, där överdrifter är ett sätt att poängtera resonemangen, så kan en del resonemang om möjligheter till motstånd urskiljas. Vi har sett slutet på den industriella epoken som var inriktad på produktion och dominerades av borgarklassen, de subjekt och begrepp som här konstituerade ett motstånd måste förstås som passé. Mediesamhället kortsluter våra begrepp och verkligheten har upplösts i en hyperverklig simulation och politiken är inte möjlig som annat än simulationer och mediala specialeffekter.

Vi har redan diskuterat den sociala differentieringen som en försvårande omständighet för en klassolidaritet. Castells (2000: 124-125) ser politisk och social förändring som svårt i nätverksamhället. Nätverkens flexibla organisatoriska struktur innebär att de kan koppla bort icke-kompatibla noder, Castells ser därför förutsättningar för ett motstånd endast utanför de förhärskande nätverken. Dilemmat i nätverksamhället är att makten inte längre finns i de politiska institutionerna. Ett angrepp på de immateriella maktlokalerna, de förhärskande nätverken, utanför deras logik kräver enligt Castells (Ibid: 125) antingen en förankring i eviga världen, en tanke som vi redan hört Lyotard förklara vara passé, eller alternativa kommunikativa koder spridda genom alternativa nätverk som har samma möjligheter som de förhärskande att utnyttja Internet. Dessa alternativa nätverk kan vara uppbyggda kring diverse alternativa projekt, de kan handla om kvinno- eller miljö rörelsen, för att utgöra ett kraftigt motstånd måste de kunna kommunicera sina koder även utan för den egna självdefinitionen. Med andra ord måste de nå ut till andra än de egna med sitt budskap om ett motstånd. Castells diskussion gränsar till den Hardt och Negri (2003) för i *Imperiet*, diskussionen om ”mängden” (Hardt och Negri, 2003: 14-15) (multitudo), ett begrepp de ärvt från den holländske filosofen Spinoza. (Gustavsson, 2004: 224) Hardt och Negri menar att motståndet i det nya samhället har mängder av olika subjekt och former. Alla platser för kapitalets underordning är platser för potentiellt motstånd. I en sådan diskussion kan en minskad klassolidaritet inte bara ses som något negativt utan också innebära att andra och framför allt fler grupperingar anses konstituera ett motstånd, klassbegreppet är långt ifrån entydigt men ibland kan verka

exkluderande. I ett allt mer komplext samhälle kan motståndet antas, eller rent av måste, ta nya mer komplexa och ”multituda” former.

Gustavsson (2004: 245) menar att vår tids största politiska uppgift är att skapa en demokrati på global nivå. De senaste årens utveckling mot en nyliberal världsordning där makten har gjort sig allt mer fritt flygande har inneburit att demokratin är något som måste återerövas. Makten är idag i allt högre grad frikopplad från det folkliga inflytandet. En levande demokrati kräver en omdaning av maktstrukturerna, mer demokrati kräver mer socialism (Ibid: 246). Socialismen är inte död, möjligtvis kan politiken vara det.

6. En ”ny” politik

Jag vill fortsätta min diskussion om politiken i nätverksamhället med ett avsnitt med en mer analytisk ansats där jag vill knyta ihop de begrepp och resonemang som vi i uppsatsen bekantat oss med. Jag vill diskutera vilka fenomen som kan anses karaktärisera politiken i nätverksamhället. Så här långt har diskussionen rört sig på en relativt abstrakt nivå och jag vill i detta avsnitt försöka konkretisera resonemanget. Genom att använda exemplifieringar som alla kan relaterar till hoppas jag kunna åstadkomma denna konkretisering. De exempel jag valt att använda mig av rör enligt min uppfattning politiken på olika sätt, ibland direkt och ibland mer indirekt.

6.1. Medialisering, personfixering och avideologisering

Castells (2000: 118) menar att medierna i nätverksamhället alltmer har blivit politikens rum. Denna medialisering av politiken ställer nya krav, medierna kräver ett enkelt och snabbt budskap. Det enklaste budskapet är en bild, den enklaste individualiserade bilden är en person. Det finns mycket i dagens politik som tyder på en tendens mot en allt större personfixering. Castells (Ibid: 118-119) talar om ”karaktärsmordet”, smutskastning av motkandidaterna som politisk strategi. Vi ser i samtiden en skandalpolitik inta den politiska arenan, medierna intar en central roll, det är här de politiska såpoperorna utspelas. Det gäller att vara den minst skandalomsusade, det kan gälla sex, droger och privatekonomi.

Det finns mycket mer än det ovannämnda som ger oss en bild av en alltmer medialiserad och personfixerad politik. Jag hörde härom veckan i ett nyhetsprogram om att Kristdemokraterna

enligt en opinionsundersökning hade tappat upp emot hälften av sina väljare efter Alf Svenssons avhopp som partiledare. I TV:s debattprogram verkar man mer intresserade av att diskutera hur Göran Persson är som person än socialdemokraternas politiska ståndpunkter. Ett exempel är hur det i SVT:s *Debatt* diskuterades om att vår Statsminister hade köpt en gård och vilken betydelse detta hade för hans arbete.

En avideologisering tycks vara en klar tendens i den ”nya” politiken. Partierna drar emot mitten och som vi ovan diskuterat så tycks det vara så att personen blir viktigare än ideologin. Min egen uppfattning är att politiken ofta håller sig till de ”små” frågorna i en värld med stora problem. Kanske ligger det något i Baudrillards resonemang om att politiken idag bara är möjlig som simulationer och skådespel. Om vi anknyter till diskussionen i föregående kapitel så tycks fienderna, som i symbolisk mening är något av en förutsättning för politiken, ideologiskt sätt stå allt närmare varandra och frågan är om det fortfarande är ideologin som avgör valen. Kanske kan man se slutdebatten i en valrörelse lite som Robinsonfinalen, den charmigaste vinner publikens gunst och tar hem segern. Är det den representativa politikens kris vi ser symptomen på? Ett faktum som kan anses tyda på en avideologisering av politiken är att skaran som definierar sig som trogna anhängare till något parti, trogna väljare, har minskat avsevärt under de senaste åren, på 1950-talet uppgick denna skara till 50% av väljarna och 1998 hade siffran sjunkit till 19%. (Gustavsson, 2004: 61) Denna statistik kan anses tyda på en politik som blir mer och mer inriktad på sakfrågor och påkostad marknadsföring och allt mindre ideologisk.

Baudrillard menar som ovan nämnts att de begrepp och subjekt som är förutsättningar för en ”verklig” politik inte längre är relevanta, gränsen mellan höger och vänster har imploderat. Den moral och det förnuft som vänstern sett som grunden för sin politik är i det postmoderna inte längre relevant, som vi tidigare hört Lyotard förklara. Baudrillard menar att dagens politik går att jämföra med filmens specialeffekter: *”Är det inte mer underhållande att se Reagan le utan komplex, än att se Mitterrand göra det under ansträngning... Och om vårt samhälle i grunden är ett samhälle av simulationer, är det då inte bättre att våra ledare är stora simulatörer, professionella på simulation?”* (Baudrillard i Gustavsson, 2003: 90) Visst kan Baudrillards resonemang tyckas överdrivet, naivt och till och med bisarrt men samtidigt har vi ovan målat upp en bild av en ”ny” politik där dessa resonemang inte alls känns malplacerade. Kanske är vi idag i ett tillstånd bortom politiken, Giddens resonemang om ”tredje vägen” som ovan diskuterats drar kompassen åt det hållet. Om vi återgår till

Baudrillard så kan vi konstatera att det såklart fanns en stor skillnad mellan Mitterrands och Reagans politik men det som Baudrillard fångar är den betydelse personen har fått på bekostnad av politiken. Gustavsson (2003: 90-91) menar att det är lätt att kritisera Baudrillard men att han inte kan tillbakavisas för att ha fel, Baudrillard fångar erfarenheten av en fragmentisering och meningsförlust som karakteriserar det postmoderna mediesamhället.

Denna meningsförlust är något vi har sett karakterisera även Baudrillards diskussion om media. Den eventuella bristen i och med utlämnandet av de interaktiva medierna i diskussionen kan när vi kommit så här långt tonas ner, när vi diskuterat media och politik har de interaktiva medierna lyst med sin frånvaro. Det tycks vara i massmedia den ”nya” politiken tar form.

6.2. Politik som hypertext

Mycket av resonemanget ovan har visat på en ”ny” politik som utvecklas i och präglar nätverkssamhället. Hypertexten, Castells begrepp för den nya utvecklade multimedievärldens symbolkommunikation, har inträtt i politiken. Politiken och politikerna finns och verkar inte bara i riksdagen, på torgen eller i debatterna på tv och radio, politiken finns idag överallt. Inte i den meningen att allt är politik, vilket väl snarare alltid varit en sanning, utan i den meningen att politikerna inte skyr några medel (eller medier) för att nå ut till väljarna.

Vi diskuterade ovan hur Murphy Brown eventuellt påverkade det amerikanska presidentvalet, kanske påverkade Björnes magasin det svenska riksdagsvalet. Vår Statsminister Göran Persson sågs nämligen medverka i detta barnprogram för ett tag sedan, detta om något måste väl vara ett bevis på att politiken idag kan dyka upp var som helst. I detta sammanhang bör Baudrillards mening att politiken bara är möjlig som simulationer och i detta fall först och främst mediala skådespel hållas i minnet. För visst blir Göran Persson hypertextuell i Björnes magasin, inte hyperverklig, det finns en transcendens här, då hans medverkan kan antas syfta till att ge en bild av den snälla och mysiga Göran. Hans medverkan refererar till detta, något utanför virtualiteten, något som kan påverka det svenska valet.

Politiken fann också en plats i det mest omhuldade och samtidigt mest hatade av Sveriges televisions alla program nämligen Expedition Robinson. Programmet gav oss för ett par år sedan en politiker på nationell nivå i Jan Emanuel Johansson. Samtidigt som det hela är ett

bevis på personfixeringen inom politiken så är det också ett bevis på den hypertextuella och också hyperverkliga politiken, den senare vinklingen av fenomenet återkommer vi till i nästa avsnitt. Man kan se det hela som en hypertext eftersom det ger en bild av det parti som deltagaren tillhör, i detta fall socialdemokraterna, som ett parti i tiden, på detta sätt refererar deltagandet till något utanför själva programmet. Men stämpeln som ”Robinsonpolitiker” går nog aldrig att få bort och kanske är det just det som är meningen, den hypertextuella upplevelsen skall ge riksdagsmandat.

6.3. Politik som hyperverklighet

Det finns också ett drag av hyperverklighet i Robinsonexemplet, ett drag av immanens. Samma klara referens till någonting ”verkligt” som i Murphy Brown eller Björnes magasin exemplena finns inte. Det räcker med att ha en Robinsondeltagare i partiet, det är det som är budskapet, någon referens till något ”verkligt politiskt” blir överflödigt. Är inte politiken hyperverklig när ett framträdande i ett nöjesprogram snabbt leder till en plats på den socialdemokratiska vallistan? Det hela kan peka på att ”politiken” inte längre är det väsentliga, ideologin har försvunnit, det som står i centrum är det publikt tilldragande det som ger de stora rubrikerna i tidningarna. Det gäller att synas mer än att komma med kloka förslag. Även om det bara är spekulationer så tåls det ändå att reflekteras över om det inte var en del väljare som kryssade för denna kandidat bara för att de sett honom på tv utan att hört några som helst politiska ställningstaganden mer än partipolitisk tillhörighet. Det är lite som om vi har sett en implodering av alla distinktioner, som när det simulerade rånet blir ”verkligt” när det får verkliga konsekvenser blir detta exempel politik när det får verkliga konsekvenser. Det får inte bara konsekvenser i den mening att det kan ge socialdemokraterna en skjuts framåt utan också för att det visar att politiken kan visas överallt.

Det talas en del om EU-utvidgningen idag och begreppet ”socialturism” har kommit på dagordningen, det spekuleras i om människor från de nya EU-länderna i det forna ”Östeuropa”, kan komma söka sig till Sverige och leva på det svenska välfärdsystemet. Det hela är ett bra exempel på en simulerad politik, en anknytning till Baudrillards definition av simulakra gör exemplifieringen allt klarare. *It is not the simulacra that hides the truth – It is the truth itself that hides the fact that there is none...* Debatten om fenomenet finns, därför finns också fenomenet. Problemet är en ”sanning” och så länge så är fallet kommer sanningen vara dold ...*The simulacra is true.* Precis som det simulerade rånet får den simulerade

politiken konsekvenser, diskuteras det livligt hur en "socialturism" skall kunna undvikas och beslut kommer säkerligen att tas. Simulakran blir med konsekvenserna "sann" . Att distinktionerna har imploderat kan här tyckas vara klart, det finns ingen möjlighet att hålla isär sanning från simulation. Det är inte frågan om att påstå att en "socialturism" inte kommer att kunna bli ett problem som uppenbarar sig i och med EU-utvidgningen utan vi kan bara konstatera att vi inte vet någonting om det. Vi ser i alla fall en politik där debatten, "kartan", föreskriver problemet, "territoriet". *Precession of simulacra*.

Samma principer gäller diskussionen om "växthuseffekten" och risker i allmänhet. Saker vi inte vet någonting säkert om blir i samtiden snabbt "sanna". Språket kring riskerna är extremt precist, med extraordinärt små siffror beskrivs riskerna som hotar vårt samhälle. Bakom dessa precisa siffror döljer sig en hel rad av antaganden, överdrifter och till och med gissningar som begränsar akkuratessen. Det precisa språket tenderar att leda uppmärksamheten bort från de ibland vilda gissningarna. (Mayerfeld, B. Bell, M, 1999) Att tala språket, riskernas språk, är inte gratis, att få fram siffrorna är mycket dyrt och utan siffror i handen är ett motargumenterande svårt. Riskernas språk ägs därför enligt Mayerfeld Bell och Bell Mayerfeld (Ibid) till stor del av de välbärgade, ofta stora företag och stora stater. De precisa siffrorna presenteras ofta som hur stor en risk är för den enskilda individen en strategi som kan förstås enligt den gamla taktiken: "divide and conquer". Den individualism som ofta sägs karakterisera vårt samtida samhälle ger detta språk en stark genomslagskraft, om risken för mig personligen är liten varför då bry sig? (Ibid) Om vi återgår till en diskussion som direkt berör "växthuseffekten" så får vi också här en bild av att riskdefinitionerna är en maktfråga. Paterson (2002) diskuterar hur man ifrån den amerikanske regeringens håll, i samband med diskussionen om "växthuseffekten" och Kyotoavtalet, själva har definierat och graderat riskerna. Hela debatten har i USA karakteriserats av stora överdrifter, Kyotoavtalet tvingar oss att gå istället för att köra bil till arbetet och hotar hela den "amerikanska livsstilen". Paterson menar (Ibid) att vad vi ser är kapitalets kapacitet att forma den politiska verkligheten efter egna intressen. Eller som det också kan uttryckas: "*But on closer inspection, the real uncertainty at stake in the language of risk is not that of carcinogens in our food, nitrates in our water, and radioactivity in our air. Rather, the real uncertainty at stake in the language of risk is the relationship between power and democracy.*" (Mayerfeld, B. Bell, M, 1999) När makten definierar(simulerar) den politiska verkligheten var finns demokratin då? Demokratin finns i ifrågasättandet av riskerna men detta riskerar bli håglöst utan siffrorna och det precisa språket.

6.4. Irakkriget

Vi kan urskilja drag av simulationer kring de mer parlamentariska politiska frågorna men dessa fenomen kan också vara intressanta att diskutera kring andra frågor. Vad vet vi egentligen om de krig som utspelas idag. Kanske kan det påstås att det simulerades en början på USA:s Irak angrepp, ”The Iraqy freedom”. Det sades att det fanns massförstörelsevapen i diktatorn Saddam Husseins händer. Fast FN sände dit en delegation, med svenske Hans Blix i spetsen, som inte lyckades hitta några spår av sådana vapen så påstod USA med stöd från bland andra Storbritannien att det fanns bevis på att det fanns irakiska massförstörelse vapen och operationen inleddes. Jag vill inte komma med några konspirationsteorier utan bara konstatera att det inte fanns några som helst bevis på ett irakiskt innehav av kärnvapen och andra massförstörelsevapen, snarare var det nog en konstruerad risk att det skulle kunna vara så, som låg bakom angreppet mot Irak. Det har på senare tid kommit fram att det aldrig funnits några bevis på att det fanns kärnvapen i Irak, men när dikten en gång överträffat verkligheten kan inte verkligheten överträffa dikten som Gustavsson (2004: 87) konstaterade med anknytning till en händelse under Irakkriget. En kvinnlig amerikansk soldat påstås kidnappas av Irakiska soldater men räddades av amerikaner och hyllades som hjälte när hon återvände till sitt hemland. Det kom senare fram att hon inte hade kidnappats utan skadats när hon blivit påkörd av ett av den amerikanska arméns fordon men detta verkade inte påverka hennes hjältestatus.

Kanske simulerades det likväl ett symboliskt slut på hela operationen. I tv-kanaler världen över kunde man se hur de amerikanska soldaterna rev ner en gigantisk staty av Saddam Hussein med irakiska medborgare runt omkring som stod och jublade. Vad vet vi om händelsen egentligen, det verkar åtminstone väldigt regisserat. Sören Sommelius (2003) berättar om paradistorget, så heter platsen där det hela utspelade sig, omringat av amerikanska pansarvagnar, möjligheten för ”vanliga” irakier att nå platsen var tillintetgjord. Att platen var avspärrad framgår av bilder tagna med vidvinkel från ett närliggande hotell. Av dessa bilder framgår det också att paradistorget nästan är folktomt, en skara på omkring 200 personer bestående av marinkårsoldater, journalister, tv-fotografer och ett dussintal irakier befolkar torget. De irakier som syntes på tv-bilderna tror Sommelius var speciellt bjudna dit av amerikanerna, och spelade de roller de tilldelats i den amerikanska militärens mediateater. Händelsen har av brittiska Independents Robert Fisk kallats ”the most staged photo-

opportunity since Iwo Jima”, på Iwo Jima togs 1945 den regisserade bild där USA:s marinkårsoldater reser den amerikanska flaggan. (Ibid)

6.5. Det flexibla arbetet

I samtiden har arbetet inträtt i en ny roll, arbetet har i allt högre grad blivit våra liv. Flera är de teoretiker som behandlat detta fenomen, Jürgen Habermas, Gilles Deleuze etc. Vi arbetar inte bara för vårt uppehälle utan för att ha en identitet, i denna kontext har termen ”företagskultur” allt som oftast kommit på tapeten. Företagen vill att de anställda skall identifiera sig med organisationen, de skall känna att de arbetar för något mer än sitt uppehälle, en slags gemenskap. De skall vara i allas intresse att företaget går bra. I anknytning till ”företagskultur” har flertalet nya organisatoriska strategier sett dagens ljus: Flexibla arbetstider, hemmajobb, dagis- och fritidsanläggningar i anknytning till de större företagen. De anställda skall känna sig privilegierade, att de är viktiga för företaget. Frihet under ansvar skulle kunna sägas karakterisera dessa nya strategier.

Jag vill mena att de finns anledning att diskutera dessa fenomen med hjälp av Baudrillard och Castells. Kommunikationssystemens utveckling är en förutsättning för en del av dessa nya sätt att arbeta på, hemmajobbet kräver en uppkoppling till arbetsplatsen och flexibiliteten kräver ofta en uppkoppling för snabb ”feedback”. Deleuze (1990) talar om ett kontrollsamhälle som följt på det disciplinsamhälle som karakteriserade industriåldern och moderniteten. I detta kontrollsamhälle har kapitalet erövrat hela våra liv och den frihet vi upplever är en frihet i kontrollerade former. Jag vill därför framhålla att det flexibla arbetet och den frihet detta innebär för de anställda är en simulation. Friheten finns där för att dölja ofriheten i kontrollsamhället. Baudrillard (1994: 26-27) menar att arbetet i sig endast är en simulation, arbetet finns där för att dölja att det inte längre finns något arbete. Det senare kan också tolkas så som att arbetet i dag är hela våra liv och då finns det egentligen inte längre något arbete som kan urskiljas som annorlunda från resten av våra liv. Dessa processer kan se som något som karaktäriserar kontrollsamhället men också något som andra teoretiker än Deleuze diskuterar, vi kan t.ex. se hur Baudrillard (1998) i ”The consumer society” diskuterar hur kapitalet inte bara äger oss under arbetstid, vi arbetar också på fritiden som konsument.

Den sista frågan om detta fenomen är hur det kan anses vara av politisk vikt. Simulationen av frihet passiviserar, varför göra motstånd om du är fri? Den individualiseringsprocess som

dessa nya arbetsformer innebär, alla skall ha individuellt förhandlad lön o.s.v., gör en gemenskap och solidaritet mellan de underordnade mer problematisk. ”Företagskulturen” är en gemenskap som skall knyta samman hela företaget från topp till botten, det är en gemenskap som står i vägen för andra mer politiska gemenskaper.

6.6. Junilistan

I valet till EU-parlamentet i juni i år fick ett parti som för bara några månader sedan inte existerade dryg 14 % av rösterna, förklaringar till en sådan anmärkningsvärd utveckling kan sökas i de tendenser som vi redan konstaterat kan anses karakterisera den ”nya” politiken. Junilistan är ett politiska parti som skapats i media, det är ett parti vars medlemmar och förespråkare egentligen bara har en sak gemensamt, de är kritiska till EU:s inblandning i frågor som de anser skall behandlas och bestämmas nationellt. Som vi tidigare konstaterat kräver den nya politiska verkligheten, de mediala skådespelen, ett enkelt budskap. Junilistan har just detta. I och med att EU-kritiken är det enda de är överens om kommer det inte krävas allt för mycket av partiet för att nå ut till väljarna med sitt budskap. Men man får heller inte glömma att det säkert finns andra stämningar som Junilistan fått glädje av. Valet till EU-parlamentet, där vi utser 19 av 732 ledarmöter, är ett val där väljarna kan yttra sitt missnöje, om vi skall vara ärliga kanske dessa 19 svenska ledarmöter spelar en ganska liten roll. Junilistan är ett parti i vår samtid, av den ”nya” politiken, helt utan ideologisk grund, dess ledare har förstått att man för att få en plats i mediadjungeln måste ha ett snabbförmedlat enkelt budskap. Partiets framgångar kan inte bara tolkas som ett bevis på en avideologiserad politik utan också på en politik där debatten sker en fråga i taget, den tendens till en ”enfråge-diskurs” stärks med junilistans framgångar. Junilistan är i sig också ett bevis på hur slagkraftigt media är idag, för bara några månader sedan visste inte någon vad partiet var för något och genom en plats i alla typer av media lyckas man på kort tid etablera ett stöd, 14% av rösterna i ett val, det är i media den ”nya” politiken tar form.

6.7. Hypertext vs hyperverklighet igen

På vilket sätt förstår vi bäst den ”nya” politiken, som en hyperverklighet eller som en hypertext. På ena sidan har vi Baudrillard med sin uppfattning som politiken som enbart möjlig som mediala skådespel eftersom de subjekt och begrepp som en gång utgjorde den ”verkliga” politiken idag saknar mening. På andra sidan har vi Castells som också ser politiken som i allt högre grad karakteriserade av mediala skådespel men menar att politikens

subjekt och begrepp har förändrats men att de fortfarande är relevanta och i förlängningen innebär detta att en ”verklig” politik är möjlig. När man ställer en hyperverklig och en hypertextuell uppfattning om samtidens politik mot varandra innebär detta en fråga om en ”verklig” politik är möjlig. Rent ideologiskt är såklart en ”verklig” politik något önskat enligt de flesta men denna uppsats är analytisk och därför måste vi fråga oss vilket som är det mest fruktbara sättet att se på den ”nya” politiken inte vad som är mest önskvärt.

Vi har så här långt tycks oss se en del tendenser i den ”nya” politiken, en avideologisering och en medialisering. Den medialiserade politiken ger oss såväl Baudrillard som Castells teoretiseringar kring. Det som skiljer dem åt är den meningsförlust som Baudrillard menar karakteriserar politiken och det postmoderna samhället i stort. Detta teoretiserade kring meningsförlust anser jag vara fruktbart med hänsyn till den maktlöshet som kan anas hos den stora massan i takt med att makten blir allt mer osynlig och svårgripbar. Inte nog med att de politiska partierna står allt närmare varandra och i allt högre grad talar om samma frågor utan nu är det också relevant att fråga sig vilken betydelse våra val egentligen har, ligger inte makten någon annanstans där mandaten snarare köps än fås demokratiskt. Det är utifrån denna kontext som Baudrillards idéer om meningsförlust blir relevanta. Castells ger oss inte samma teoretiska massa kring dessa fenomen utan snarare konstaterar han bara att makten i samtiden blivit något allt mer osynligt. Baudrillards teoriers landar vid en punkt där det mesta blir ”svart” och det ”gråskuggade” försvinner. Därför vill jag också påstå att Castells ger oss fruktbara idéer på vägen mot en förståelse av politiken i nätverksamhället. Det är viktigt att se nyanserat på det hela, allting leder oss inte mot en meningslöshet, allt är inte ”svart” eller ”vitt”. Samtidigt som Castells mer nyanserade diskussion balanserar upp uppfattningen om politiken i nätverksamhället så vill jag inte nöja mig med att bara konstatera att det handlar om komplexa frågor utan också med hjälp av Baudrillards mer radikal funderingar påtala de förändringar och faror som vi ser tendenser till i samtiden. En ”verklig” politik är kanske inte bara en svår sak idag utan ibland även en omöjlighet.

7. Slutsatser

Inledningsvis ställdes en fråga om vilka förändringar politiken kan anses ha genomgått i Nätverksamhället samt om vi kan tala om en postpolitik, jag vill nu försöka knyta ihop de fenomen och idéer som diskuterats i uppsatsen och med hjälp av dessa resonera kring ett svar på min problemformulering.

För det första är det viktigt att inte ta diskussionen om en ”ny” politik så långt att man påstår att allting har förändrats utan det jag ämnar diskutera kring är vad som kan anses karakterisera det som är nytt i politiken i samtiden. Mina slutsatser skall därför inte tolkas som ett svar på hur en helhetsbild av politiken i nätverksamhället kan se ut utan som en diskussion kring vad som är nytt på området. Om vi börjar i först delen av min frågeställning så finns det en hel del aspekter som tagits upp i uppsatsen som är relevanta på detta område. Vi ser en allt större personfixering i dagens politik, den stora mediaexponeringen kan vara en av anledningarna till detta. Det krävs enkla buskap för att nå fram i mediadjungeln och att låta en person stå i centrum kan därför vara en effektiv strategi. Medialiseringen av politiken har också andra konsekvenser, vi ser en allt större koncentration kring enstaka frågor i de olika valrörelserna. Det hela har börjat likna någon slags diskurs där alla skall diskutera samma sak och verkar därmed också dra alla åt en mittenpolitik. Enligt min uppfattning har politiken tidigare byggt på att de olika partierna, med olika ideologier, ofta diskuterat olika saker. Solidaritet i socialismen, frihet i liberalismen och trygghet i konservatismen, det som skiljt partierna åt har varit vad de ansett varar det allra viktigaste i en sund politik. Idag ser man inte alltid denna starka ideologiska anknytning och kanske kan detta vara en av orsakerna till att de som ser sig som trogna ett parti blir allt färre, vilket statistik visat (se s. 17 och 21) .

Det hela sker under en period där vi ser makten bli allt mer osynlig och det måste vara av betydelse för den ”nya” politiken. Kanske ligger det något i att de subjekt och begrepp som varit grunden i en klass(kamps)relaterad politik inte längre är relevanta som Baudrillard menar. Kan detta vara anledningen till en politik där alla drar åt mitten, någon form av partipolitisk identitetskras där alla är rädda att sticka ut för mycket. När ingen vet vad man vill blir ofta tendensen att man istället vilt diskuterar småsaker, det kan vara en utveckling åt denna gruppdynamiska sanning vi ser inom politiken.

I problemformuleringen användes begreppet ”postpolitik”, ett begrepp som det är långt ifrån klart vad som inkluderas och hur det kan förstås. Jag vill avslutningsvis ge en bild av vad jag menar när jag använder begreppet. Det kan vara relevant att tala om en ”postpolitik” därför, och begreppet skall förstås mot bakgrund av att:

- Det finns en tendens mot en avideologisering av partipolitiken. Som ovan diskuterats så finns det flera faktorer som kan sägas dra åt detta hållet, en personfixering, enfråge-diskursen (som vi kanske kan kalla det fenomen som det ovan spekulerades kring) och en tendens mot en alltmer medialiserad och mediaanpassad politik som kräver snabba enkla budskap och inte långa ideologiska utsvävningar.
- Alla skall vara sams. Många är de som slängt in handuken och menat att det inte längre finns något alternativ till den nyliberala kapitalistiska världsordning vi ser i världen idag. Ett exempel är den ”tredje vägen”, där de politiska åtgärderna skall verka som smörjmedel åt marknaden. Den mer ”enkla” klassrelaterade politiken ser vi allt mindre av och hör allt mindre om i den partipolitiska debatten.
- Politiken handlar i allt högre grad om mediala skådespel. Vi kanske inte skall dra diskussionen så långt att vi påstår att Baudrillard rent bokstavligt har rätt, det tror han säkert inte ens själv, då han använder sig av en extrapolerande metod. Utan bara konstatera att politiken drar sig i den riktning som Baudrillard skildrar när han menar att politiken i samtiden endast är möjlig som simulationer och mediala skådespel. Vi har sett att man kan se en del av dagens politiska händelser och fenomen i detta ljus.
- Motståndet kan i dagens samhälle inte ske på samma sätt som tidigare. Vi ser en utveckling där den ”tidigare” klasskampen har delats upp i en mängd ”mindre” kamper och former av motstånd. Marx och Engels skrev att arbetarklassen måste organiseras i ett parti för ”att bli en klass för sig”, för att konstituera ett motstånd. Makten är inte lika synlig idag och kampen är inte lika homogen. När makten blir mer osynlig och samtidigt finns överallt i våra liv måste också motståndet ta nya former.

Det finns en politik i massmedia, kanske kan det vara relevant att kalla den en ”postpolitik” men det finns också en annan politik, ett alternativ där de interaktiva medierna är ett verktyg. Baudrillard verkar ha gett upp hoppet om ett motstånd i samtiden, kanske är det just därför att han i den mediadiskussion som redovisats inte diskuterar de interaktiva medierna. När makten finns i globala nätverk måste också motståndet organiseras på

samma vis och nya subjekt och begrepp som kan konstituera ett motstånd skapas. Det finns hopp om ett motstånd mot den nyliberala kapitalistiska världsordningen. En ny alternativ politik kan födas med kanske är partipolitiken, som en ”verklig” betydelsefull politisk kraft, på väg att dö?

Referenser

Baudrillard, Jean. (1988) *Selected writings* edited by Mark Foster, Padstow: Stanford University press.

Baudrillard, Jean. (1994) *Simulacra and simulation*, Michigan, USA: The University of Michigan press.

Baudrillard, Jean. (1998) *The consumer society: Myths and structures*, Trowbridge: Sage Publications.

Castells, Manuel. (1996) *Informationsåldern: Ekonomi, samhälle och kultur. Band 1: Nätverksamhällets framväxt*, Uddevalla: Daidalos.

Castells, Manuel. (2000) "Essä: Informationsnäten: Samhällets ryggrad: Skiss till en undersökande teori om nätverksamhället," *Ord & Bild*, 6(2000): 113-126.

Derrida, Jacques. (2003) *Marx spöken: Skuldstaten, sorgearbetet och den nya Internationalen*, Uddevalla: Daidalos

Delueze, G. (1990) *Postscriptum on the societies of control*,
<http://www.spunk.org/texts/miscs/sp000962.txt>, 040614

Erwing, F. (2001) *Industrialism, informationalism och samhällsförändring*,
<http://www.socbetbib.lu.se/epubl/socC01.htm>, 040610

Giddens, Anthony. (1999) *Tredje vägen: Om förnyelsen av socialdemokratien*, Lund: Atlas

Gustavsson, Klas. (2004) *Socialismens liv efter döden*, Smedjebacken: Atlas

Hardt, Michael. Negri, Antonio. (2003) *Imperiet*, Munkedal: Glänta produktion och Vertigo

Lyotard, J-F. (1984) *The postmodern condition: a report on knowledge*.
<http://marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/lyotard.htm>, 040604

Mayerfeld, B. Bell, M, (1999) *The rationalization of risk*.
<http://socserver.soc.iastate.edu/soc415a/Risk.html>, 040614

Paterson, M. (2002) *Climate change and the politics of global risk society*.
<http://isanet.org/noarchive/paterson.html>, 040614

Sommelius, S. (2003) *USA:s tv-show i Bagdad*.
<http://aftonbladet.se/vss/debatt/story/o,2789,296891,00.html>), 040628